

**Mogelijke aanwijzingen voor Faillissementsfraude:
wetenschappelijk onderzoek naar (1) kenmerken bij
Raden van Bestuur en Bestuurders – (2) welke
informatie ontvangt de externe bestuurder**

**Prof.dr. Ann Jorissen - Universiteit Antwerpen – Departement
Accounting en Financiering/ Antwerp Management School**

29 september 2016

Universiteit Antwerpen

Structuur voordracht

- Definitie van faillissement en faillissementsfraude
- Partijen betrokken bij het vaststellen van faillissementsfraude
- Gegevens beschikbaar in België mbt faillissementsfraude?
- Kenmerken van Raden van Bestuur bij ondernemingen verwickeld in frauduleus faillissement: resultaten van onderzoek
- Informatieverstrekking aan de externe bestuurders

Universiteit Antwerpen

Definitie Faillissement

- Wie? Handelaar die op duurzame wijze heeft opgehouden te betalen en wiens krediet geschokt is.
- Faillietverklaring gebeurt bij vonnis van de rechtbank:
  - Aanstelling Rechter-Commissaris
  - Aanstelling Curator
  - Bepaling datum van staking van betaling:
    - In principe dag van het vonnis
    - Maximum zes maanden eerder

Gevolg faillissement

- Curatoren gaan over tot boedelbepaling (in principe op basis van aanwezige jaarrekening)
- Crediteuren brengen hun vorderingen op de onderneming in
- Curator gaat over tot vereffening van het faillissement
- Onderneming houdt op te bestaan – belangrijk alle duurzame contracten van de onderneming houden eveneens op te bestaan

Soorten faillissement

- Handelaar/onderneming is ongelukkig maar was ter goeder trouw
- Faillissement wordt gebruikt om zich te onttrekken aan duurovereenkomsten – was mogelijkheid om ze toch te voldoen?
Oneigenlijke beëindiging van overeenkomsten.
  - Oneigenlijk faillissement? Misbruik van faillissement/ onderneming maakt een doorstart
- Frauduleus faillissement

Begrip Faillissementsfraude

- Fraude die gepleegd wordt tijdens of door middel van het failliet laten gaan van een bedrijf
- Faillissementsfraude: twee groepen
  - opzettelijk nadelen berokken aan derde partijen: onderneming dreigt failliet te gaan en activa worden opzettelijk verminderd – gelegenheidsfraudeur?
  - Faillissement met voorbedachte rade, onderneming wordt opgericht of verworven om opzettelijk schade te berokken, voordat bedrijf failliet gaat

Faillissementsfraude

- Door privé-onttrekkingen van de eigenaars
- Door hoge kosten te boeken (bv facturen voor diensten ontvangen van anderen tegen te hoge prijs), transfer naar andere onderneming
- Door te lage inkomsten (bv door diensten of producten te verkopen aan veel te lage prijs of door activa te verkopen tegen veel te lage prijs), idem

Faillissementsfraude (II)

- Aankoop goederen en andere activa waarbij deze gefinancierd worden met leningen, daarna transfer van de activa naar een andere entiteit (opzettelijke faillissementsfraude)

- Curator kan Actio Pauliana invoeren/ rechtshandelingen worden herroepen/ vordering instellen t.o.v. de bestuurders voor onrechtmatige daad

Partijen betrokken bij opsporen faillissementsfraude

- Curator – kan bij vermoeden van fraude ofwel (1) eerst zelf onderzoek instellen en daarna doorgeven of (2) onmiddellijk doorgeven aan het gerecht
- Rechter-commissaris kan zelf onderzoek aanvragen op basis eigen oordeel of op basis van aanwijzingen van derden
- Geen juiste cijfers voor België gekend: aantal dossiers frauduleus faillissement is vermoedelijk kleiner dan het werkelijk aantal frauduleuze faillissementen

Faillissementsfraude: knipperlichten?

- Onderzoek naar kenmerken en samenstelling van leidinggevend en in een onderneming – Naamloze Vennootschap – bestuurders
- Onderdeel van onderzoeksproject “Deugdelijk Bestuur in private organisaties” gefinancierd door het IWT 2009 – 2013/
www.uantwerpen.be/deugdelijk-bestuur sectie policy reports
- Wetenschappelijke publicatie: De Maere, Jorissen & Uhlener. Board Capital and the downward spiral: antecedents of bankruptcy in a sample of unlisted firms. Corporate Governance: an international review, 2014, 22 (5), 387-407

Kenmerken raden van bestuur bij gefailleerde ondernemingen (frauduleus en niet-frauduleus)

- Onderzoeksopzet: Zijn de kenmerken van raden van bestuur en hun bestuurders bij ondernemingen die failliet gaan verschillend van ondernemingen die voort blijven bestaan? Welke evoluties over een periode van 5 jaar voor het faillissement?
- Onderzochte kenmerken: grootte Raad van Bestuur, splitsing functie voorzitter en CEO, duurtijd mandaat bestuurder, aantal mandaten aangehouden door bestuurders, wijzigingen in de raad van bestuur nl toetredingen en uittredingen

Onderzoekspopulatie en methode

- Onderzoekspopulatie bestaat uit NVs:
  - Failliet gegaan in 2008 en 2009
  - In het jaar van faillissement minstens 20 werknemers
  - Minstens vijf jaar voor het faillissement bestonden
- Voor elke failliete onderneming werd een overlevende onderneming genomen van dezelfde grootte, ook NV, dezelfde industrie en die nog actief was in 2011 en 2012 (matched-pairs approach)

Dataverzameling

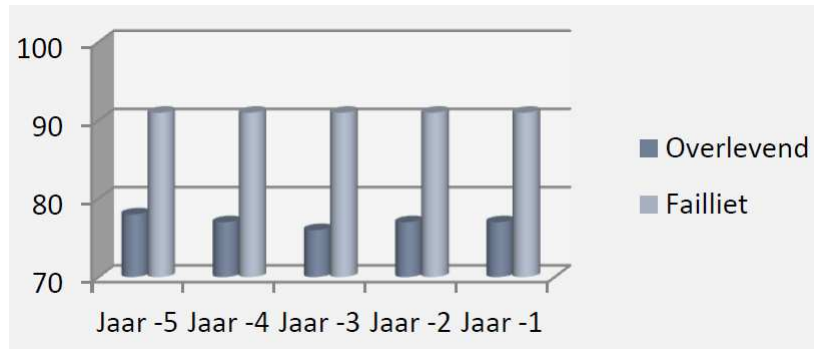
- Gegevens mbt bestuurderskenmerken werden verzameld via het Staatsblad
  - grootte RvB, termijn mandaat bestuurder, aantal mandaten, wijzigingen binnen RvB, scheiding voorzitter/CEO
- Gegevens mbt de financiële toestand werden verzameld via de neergelegde jaarrekeningen
  - Winstgevendheid
  - Liquiditeit
  - solvabiliteit

Welke kenmerken mbt Raden van bestuur en bestuurders significante verschillen?

- Over de volledige periode van 5 jaar
  - Bij gefailleerden minder splitsing voorzitter & CEO
  - Bij gefailleerden duurtijd mandaat bestuurder korter
- Verschillen die ontstaan naar het einde toe (= 2 jaar voor faillissement)
  - Bij gefailleerden hebben de bestuurders meer mandaten
  - Grootte RvB wordt kleiner 1 jaar voor faillissement
  - Meer wijzigingen binnen RvB bij gefailleerden 2 jaar voor faillissement

Resultaten: Voorzitter/CEO

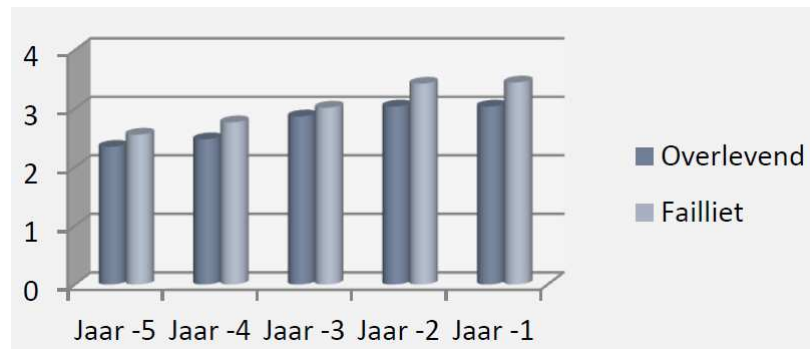
Resultaten: duurtijd mandaat

- Over de volledige 5 jaar voor faillissement ligt de gemiddelde duurtijd van het mandaat van een bestuurder bij niet-gefaillieerde ondernemingen op 12 jaar en bij de ondernemingen die failliet gaan op 9 jaar

Resultaten: aantal bestuursmandaten per bestuurder

Universiteit Antwerpen

16

Resultaten: aantal bestuursmandaten per bestuurder

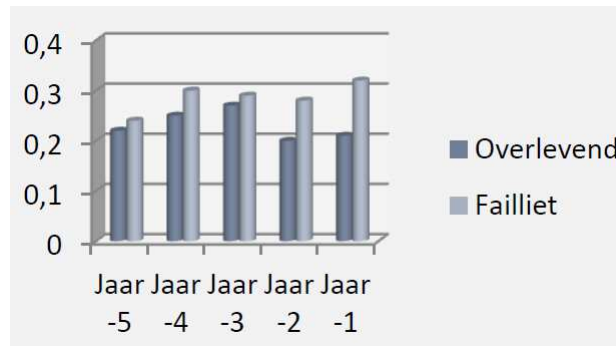
- Tweede en laatste jaar voor faillissement ontstaat een significant verschil, bestuurders van ondernemingen die failliet zullen gaan hebben meer mandaten per bestuurder dan bij bestuurders in niet failliete bedrijven
- Mogelijke verklaringen?
  - Bestuurders nemen nog vlug extra mandaat op voor hun reputatie besmeurd is?
  - Overlap eigenaar/ bestuurder, men richt al vlug een nieuwe onderneming op waarin men bestuurder is?

→ Inzoemen op wijzigingen van personen binnen de Raad van Bestuur

Universiteit Antwerpen

17

Resultaten: wijzigingen in de Raad van Bestuur

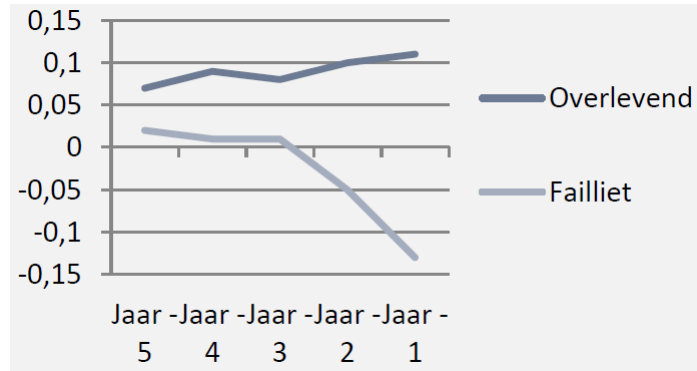

Analyse wijzigingen in de RvB op basis van individuele bestuurdersgegevens

	gefaillieerde	Niet-gefaillieerde
# bestuurders dat Raad verlaat	39,6%	14,6%
% dat wordt vervangen	58,6%	78,4%

Winstgevendheid van de onderneming

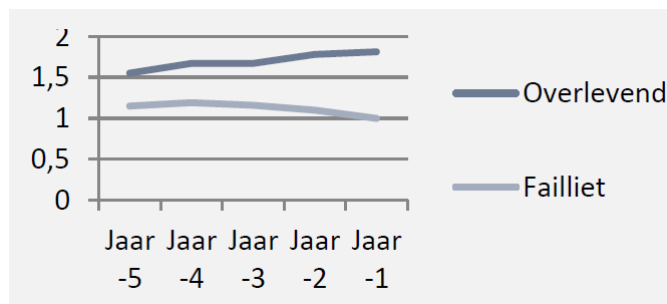

Universiteit Antwerpen

20

Liquiditeit van de onderneming

Universiteit Antwerpen

21

Wijzigingen in de Raad van Bestuur

- De Raad van Bestuur wordt beduidend kleiner en de resterende bestuurders nemen meer mandaten.
  - Externe bestuurders verlaten zeker de onderneming
  - Mogelijks komen stromannen nu ten laatste binnen
  - Eigenaars zetten andere bedrijven op – gebrek aan gegevens over wie aandeelhouder is in Belgische vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid

Wat weten we nu?

- Bij faillissement/frauduleus faillissement zijn er belangrijke wijzigingen in de RvB 2 jaar voor faillissement
  - Raad van Bestuur wordt kleiner
  - Kenmerken bestuurders wijzigen
- Vermoeden ontstaat dat daden van benadeling plaatsgrijpen twee jaar voor faillissement
- Om frauduleus faillissement te ontdekken volstaat het niet om 6 maanden voor staking van betaling te kijken

Welke informatie ontvangt externe bestuurder?

- Bedrijfsspecifieke informatie is noodzakelijk opdat externe bestuurder zijn controle en adviesfunctie goed zou kunnen uitoefenen
- Ter beursgenoteerde onderneming: veel informatie publiek beschikbaar
- Niet ter beursgenoteerde onderneming: individuele jaarrekening – heel beperkt geconsolideerde jaarrekeningen (vrijstelling wanneer men een groep van beperkte omvang is)

Onderzoek naar verstrekken van bedrijfsspecifieke informatie aan externe bestuurders

- Enquête (SBO Project) 2011-2012 -9425 NVs >20 werknemers: 621 respondenten
- Eigenaarskenmerken: familie-onderneming versus niet-familie-ondernemingen (2 aandeelhouders of meer zonder familiale band; met private equity; dochteronderneming)
- Bedrijfsspecifieke informatie: (1) toekomstige strategie; (2) financiële informatie, (3) marktpositie, (4) interne bedrijfsprocessen, (5) innovatie

Vaststellingen

- RvB ontvangen het meest financiële informatie
- M.b.t. niet financiële informatie (1,3,4 en 5):
ofwel is RvB goed geïnformeerd op alle punten
ofwel niet geïnformeerd
- Familie-ondernemingen verstrekken significant minder informatie aan RvB als externe bestuurders aanwezig zijn in vergelijking met niet-familie-ondernemingen, behalve wanneer het familiebedrijf de RvB actief gebruikt (= meer dan 3x samenkomen per jaar).

Vaststelling

- In heel wat bedrijven worden externe bestuurders aangesteld om de legitimiteit van het bedrijf t.o.v. de stakeholders te vergroten, zonder dat het de bedoeling is deze externe bestuurders daadwerkelijk hun controle en adviesfunctie te laten uitoefenen binnen de raad van bestuur.